

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование 3.0. «Социални, стопански и правни науки», професионално направление 3.8. „Икономика”, научна специалност – „Организация и управление на производството”

Автор на дисертационния труд: Йелена (Мирослав) Миланович
докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг” при Аграрен университет,
гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Конкурентоспособност на дистрибуционните системи на аграрни продукти в Сърбия

Рецензент: доц. д-р Керанка Недева – Аграрен Университет - Пловдив, 3.0. „Социални, стопански и правни науки”, 3. 7. „Администрация и управление” определена за член на научното жури със заповед № РД-16-267 от 05.03.2020 г. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата

Йелена (Мирослав) Миланович е родена на 14 Декември 1969 г. в Сърбия. През 2016 година завърши магистърска програма по „Бизнес икономика и предприемачество” във Факултета по Бизнес икономика и предприемачество на Института по бизнес икономика и предприемачество в Белград, Сърбия.

От 2003 г. до сега Йелена (Мирослав) Миланович е директор на туристическа агенция „Viva“ в Белград.

2. Актуалност на проблема

Темата на дисертационния труд е насочена към пазара на земеделските продукти и по-конкретно конкурентоспособността на дистрибуционните канали.

В съвременната концепция за достъп до пазара, маркетинга несъмнено има голямо влияние върху конкурентоспособността.

Земеделието има важно място като дял от селското стопанство в националната икономика на Република Сърбия. Важността на подсектора се определя от големия дял, който той заема в макроикономическите показатели като БВП, националния доход, износа, заетостта на населението.

Република Сърбия има реален шанс да утвърждава и да разширява износа на селскостопански продукти както към ЕС така и към останалите страни на Балканите. Въпреки, намалелите пазарни позиции в международен план, селското стопанство е отрасъл, който успява да устои на пазарните предизвикателства, чрез развитието на биологично производство, качеството на храните, храните, произведени по здравословен и безопасен начин, както и развитието на селските райони. Особено засиленото търсене на биопродукти на международния пазар, е ясен знак, че ориентацията на земеделските производители за въвеждане на устойчиви практики може да повиши конкурентоспособността на селското стопанство.

Темповете на развитие на пазара на биологични продукти са пряко свързани с равнището на развитие и типа на използваните дистрибуционни вериги.

Агробизнес стратегията за развитие на сектора трябва да вземе под внимание регионалните характеристики както и сравнителните предимства на отделните селски райони. Използването на сравнителните предимства на определени региони води до увеличаване на цялостното икономическо въздействие, а това е свързано с разработване и прилагане на програми за стимулиране на селските райони.

Благодарение на всичко казано по-горе, mi дава основание да смяtam, че дисертационното изследване има актуално значение.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Основната **цел** на дисертационното изследване е да се анализират факторите, които определят конкурентоспособността на дистрибуционната система на аграрни продукти и да се предложи модел за повишаване на тази конкурентоспособност.

С оглед постигане на поставената основна цел се решават следните изследователски **задачи**:

- Изяснява се същността на дистрибуционната система както и нейната роля за постигане и развитие на конкурентоспособността на селското стопанство;
- Разработва се методика за анализ и оценка на факторите, определящи конкурентоспособността на дистрибуционната система;
- Анализират се факторите, определящи конкурентоспособността на дистрибуционната система в селското стопанство;
- Тестват се моделите на изследване на конкурентоспособността на дистрибуционната система и се предлага работещ модел за повишаването ѝ.

Така дефинирани задачите на изследване, позволяват да се постигне целта на дисертацията и да се докаже или отхвърли, основната ѝ теза:

Предполага се, че нивата на всички елементи на физическата дистрибуция влияят върху нейното равнище на конкурентоспособност.

В дисертационния труд се изследват две работни хипотези:

H_{01} – Развитието на дистрибуционната система оказва влияе върху нивото ѝ на конкурентоспособност;

H_{02} – Развитието на каналите за дистрибуция влияе на нивото на конкурентоспособност на дистрибуционната система на аграрни продукти

Предмет на изследване е конкурентоспособността на дистрибуционната система на аграрни продукти. Обект на изследване е дистрибуционната система на аграрни продукти в Република Сърбия.

Предметът и обектът на изследване са правилно определени и дават възможност в по-късния етап от дисертационното изследване да се извърши обективен анализ на проблема и да се формулират правилни изводи и препоръки.

В теоретичната част на дисертационния труд, се прилагат следните **методи**: критичен анализ на литературните източници, относно дефиниране на понятията свързани с предмета и обекта на изследване; описателен анализ; качествен анализ; количествен анализ; сравнителен метод; Синтез и др. методи.

Чрез така подбрания методически апарат, докторантът има възможността да разкрие обективните причини, определящи

състоянието на обекта на дисертационното изследване.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати

Дисертационният труд се състои от 196 страници. В него са използвани 18 фигури и 146 таблици. В дисертационния труд са цитирани 137 литературни источника.

Използваните фигури, схеми и таблици представят в детайли събраната информация от проведеното проучване.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Йелена (Мирослав) Миланович е извършила задълбочен анализ на изследвания проблем в теоретичен аспект. Извършен е обширен литературен обзор на проблема, посветен на дистрибуционните канали на земеделските продукти.

Докторантът е извършил задълбочена теоретична обосновка на тезата. Направен е ретроспективен анализ на понятието конкурентоспособност, като концептуална дефиниция. Показана е еволюцията на възгледите - от теория на търговията до теория на конкурентоспособността. Посочени и анализирани са факторите, които влияят върху конкурентоспособността, подходите за измерване на конкурентоспособността, спецификата на конкурентоспособността в селското стопанство, както и начина, по който тя допринася за развитието на селските райони.

Във втората част на теоретичната постановка се излагат основни фактори, определящи дистрибуционната мрежа в селското стопанство. Разгледани са различните видове канали за дистрибуция и елементите на физическата дистрибуция на селскостопански продукти, както и съвременните технологии, прилагани в дистрибуционния и логистичния сектор.

Аналитичната част на дисертацията е извършен анализ на спецификите на аграрния сектор, предимствата и предизвикателствата на изследвания сектор в Сърбия. Докторантът търси връзка между основните фактори, които водят до по-висока конкурентоспособност на дистрибуционна система на земеделските продукти, както и въздействието ѝ върху развитието на селските райони, чрез използване на сравнителните предимства на района.

Аналитичната част на дисертацията завършва с формулиране на

аргументирани и логически последователни изводи за изследвания проблем.

Докторантът търси връзката между потенциала на селските райони и постигане на конкурентноспособност на селското стопанство и resp. селския район. Отделено е внимание на ролята на държавата за конкурентноспособно земеделие в Сърбия и заемане на достойно място на пазара на земеделски стоки на балканите, resp. Европа и света в износа на земеделски стоки и дистрибуционна политика.

Докторантът е извършил научно обоснован, задълбочен SWOT анализ на пазарните дейности в Сърбия.

В третата част на дисертацията се определят методологическите настройките на изследването. Тази част от дисертационния труд се разглеждат предварителни теоретични и емпирични резултати от предходни научни изследвания. Разработва се и се определя въпросник въз основа на опита в тази област, за да се определи влиянието на всички фактори на модела на конкурентоспособност на системата за дистрибуция на земеделски продукти. Докторантът е извършил обширно собствено изследване със 126 респонденти от територията на Република Сърбия, в периода от 1 юли до 1 ноември 2018.

Докторантът описва изследователски статистически подходи и методи, измерващи въздействието на всички елементи на дистрибуционната система на земеделска продукция, изложено в четвъртата част. Използвани са два метода за изследване връзките между факторите, определящи конкурентноспособността на дистрибуционните канали – метода на множествената корелация и метода на регресионен анализ, които се тестват за достоверност (модел 1 и модел 2):

Докторантът изследва въздействието на различни елементи на физическата дистрибуция на земеделски стоки върху конкурентноспособността на цялата дистрибуционна система в рамките на Модел 1: Нивото на обработка на поръчките, Нивото на управление на товарите, доставките, Нивото на управление на съхранението, Нивото на управлението на транспорта, и в рамките на Модел 2: Равнището на оборота и Поддържането на ефективен контакт с клиенти са с изключително влияние върху нивото на конкурентоспособност на системата за дистрибуция на земеделска продукция.

Дисертацията завършва със заключение, което обобщава резултатите от изследването и възможните посоки за по-нататъшни изследвания върху системата за дистрибуция на аграрни продукти в Сърбия. Резултатите от

тестването на изследователските хипотези показват пряка зависимост и определяща роля на комплексното въздействие на различните физически дистрибуционни канали върху конкурентноспособността на дистрибуционната система в нейната цялост.

Списъкът на всички литературните източници, използвани в дисертационния труд е богат и достатъчен за изясняване на обекта и предмета, научно доказване и потвърждаване на основната работна хипотеза. Докторантът показва умения за

6. Приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд могат да се откроят следните приносни моменти с научен и приложен характер:

1. Изяснена е същността на конкурентоспособността на дистрибуционната система като елемент за устойчиво развитие на селското стопанство;
2. Разработена е концептуална рамка за оценка на конкурентоспособността на дистрибуционната система с аграрни продукти в Република Сърбия;
3. Анализирана и оценена е конкурентоспособността на дистрибуционната система с аграрни продукти в Република Сърбия;
4. Установено е, кои фактори са критични при организирането и развитието на дистрибуционната система с аграрни продукти;
5. Формулирани са модели на конкурентни дистрибуционни системи, които могат да се използват в практиката.

7. Критични бележки и въпроси

Нямам критични бележки към работата на докторанта, но мога да предложа следната препоръка: в бъдещи научни разработки да доразвие и задълбочи анализа на избраната от него тематика. Земеделието е специфичен отрасъл и изследването и подобряването на конкурентноспособността на подотрасъла е свързана със спецификата на региона и изследването на добрите подходи и практики на страните с развит и силно конкурентноспособен аграрен сектор е необходимо да продължи и да се разширява с още по-голяма сила и в бъдеще.

Имам следния **въпрос** към докторантът:

Какви нови тенденции се очакват на пазара на дистрибуционната политика на земеделски стоки, които ще доведат до промени в налаганите маркетингови концепции от страна на земеделските производители в Сърбия?

8. Публикувани статии и цитирания.

От представените документи за рецензиране докторантът представи пет статии, две от които самостоятелни и в две от тях е водещ автор, а именно:

Jelena Milanovic, (2020) The importance of communication in leadership, Konferencij "Trendovi u poslovanju", Visoka poslovna škola strukovnih studija "Prof. dr Radomir Bojković", Kruševac, 15. maj 2020. waiting for publication

Jelena Milanovic, Zorana Nikitovic, Dusan Garabinovic, (2020), The impact of customer contact as part of the agricultural products distribution channel on the increase of the competitiveness of agricultural holdings, Economics of agriculture, waiting for publication

Sladjana Vujicic, **Jelena Milanovic** (2019), Important leadership competencies for organizational success, International Scientific Conference "Leadership and Human Resources Management, Sofia, Bulgaria, 29-30. November 2019. waiting for ISBN and link

Jelena Milanovic, Dusan Garabinovic, Zorana Nikitovic (2019), The influence of product turnover on the market as a part of the distribution channel of agricultural products to increase competitiveness, Thematic Proceedings, Editors: Z. Nikitovic, S. Vujicic, I. Piljan, International, Scientific Conference "Employment, Education and Entrepreneurship", Belgrade, 17-19. October 2019, pp. 122-128, ISBN 978-86-6069-173-8

Jelena Milanovic, (2019), Upravljanje ljudskim resursima u poljoprivrednom sektoru, Zbornik radova sa konferencije "Trendovi u poslovanju", Visoka poslovna škola strukovnih studija "Prof. dr Radomir Bojković", Kruševac, 16. maj 2019. ISBN 978-86-7566-051-4 штампана verzija, ISBN 978-86-7566-052-1 elektronska verzija

Представените материали кореспондират с темата на дисертационното изследване.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя

ПОЛОЖИТЕЛНО.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Йелена (Мирослав) Миланович** образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Организация и управление на производството”

Дата: 01.07.2020
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ:
доц. д-р Керанка Недева

